

ՊԱՅՄԱՆՔ

Լոյսը կը հրատարակուի Զորե-
սարքի եւ Շարքի օրերը:
Կ. պոլսոյ համար Տարեկան
հինգն է մէկ իրա Օսմանեան կան-
խիկ վճարելի:
Դուրս գնացած լրագրաց համ-
բու ծախքը առնողին վրայ է:
Մէկ քերթը 40 փարա:

ՀԱՆԳԻՍ ԱԶԳԱՅԻՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Լոյսի շարքի առուր թուով մեր
կարծիքն և տեսութիւնն հրատարա-
կեցինք նկատմամբ Ատենայեան Գի-
ւանին և վարչական խորհրդոյ, որք
կատարեալ համաձայնութեամբ կը գոր-
ծեն բառապարհ համար այն կնիքներ,
որք ծաղած էին ժամանակէ մի վեր
դժբաղդարար, և զորս Ամեն . Ս .
Պատրիարքն իբր Պատրիարքութեան
խնդիր կը համարէր իւր առ Բ . Դուռն
մատուցած բացառութեան գրոյն
մէջ:

Այդ կնիքներ վարչական խորհր-
դոյ խոհական ընթացից և Բ . Դուռն
հոգածութեան շնորհիւ այժմ վար-
դադրուելու ճանքու մը մէջ կը գտ-
նուին, որի հարկէ ոչ նուազ դոհա-
ցուցիչ պարագայ մ'է, զի Ազգ. ամ-
բող և Հայ—լրագրութիւնն համայն
բաղձանք և փափաք կը յայտնէր յա-
րաբերութեանց բարեփոխում:

Կը հետեւի ուրեմն թէ վարչական
խորհուրդն իւր հետեւած ընթացքով
ընդհանուրին վստահութիւնը վայե-
լեւու գրից մէջ կը գտնուի, որոյ մա-
սին բնաւ կասկած ունեցած չէ Ատե-
նայեան Գիւանին, որ Ազգ. Ժողովոյ
մանրանկարն է:

Կը մնայ գիտնալ թէ Պատրիարքու-
կան հրաժարականի խնդիրն ինչ պի-
տի լինի:

Այդ խնդրոյն մէջ այնպիսի պարա-
դոքներ կան, որոց վրայ չեմք կրնար
հարեանցի դատողութեամբ անցնիլ
և բացատրել այն ամեն բան, որ ազ-
գային շահուց տեսակէտով գուցէ օգ-
տակար լինի:

Ն. Սրբազնութիւնն առ Ազգ. Ժո-
ղովն իւր հրաժարագրին մէջ կ'ըսէր՝
«այլ ևս իմ պաշտօնավարութիւն Ազ-
գին համար վնասակար է»:

Այս կէտին քննութիւնն ալ Ազգ.
Ժողովն յանձնեց իւր Ատենայեան
Գիւանին, ինչպէս նաև այն պատճա-
ռաց քննութիւնը, զոր յայտնած է
Ն. Սրբազնութիւնը:

Իւր հրաժարականին յաջորդեց Վեհ.
Սուրբանին իրաւէն, որ չէր ընդու-
նեւ Հայոց Պատրիարքին հրաժարա-
կանն և կը հրամայէր որ շարունակէ
իւր Պատրիարքական պաշտօնը:

Ընթերցողք կը յիշեն հարկաւ թէ
Ս. Պատրիարքն իւր խորին շնորհակա-
լութիւնն յայտնելով Վեհ. Սուրբա-
նին, իր ծանուցեալ հիւանդութեանը
պատճառաւ դժբաղդարար չէր կրն-
ցած կատարել Ն. Կ. Վեհափառու-
թեան կամքն և վստիաք, և հետեւա-
բար ստիպուել էր պնդել իւր հրա-
ժարականին վրայ, և ինչպէս կ'ըսուի,
այժմ կը պնդէ դարձեալ:

Ուրեմն ինչ պէտք է ընել իրաց սոյն
փափուկ և դժուարին կացութեան

առջև, որ թէ ազգային շահուց հա-
մաձայն լինի, և թէ ֆրատակար հե-
տեանքներ չ'արտադրէ:

Այս մասին մեր կարծիքը խիստ
պարզ է:

Մեք կ'առաջարկեմք որ Ազգ. Ժո-
ղովն յանձնէ Պատրիարքական խնդ-
րոյն վարդապետութիւնն իւր Ատենա-
պետաց Գիւանին և վարչական խոր-
հրդոյ, որք պարագայից յարմար
և ազգային շահուց համաձայն լուծում
մը տան և ապա տեղեկագրեն առ
Ազգ. Ժողովն:

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆ

Ն. Սրբազնութիւնն անցեալ կիրակի, օր
խօսեցաւ Պէշիկիաշի եկեղեցին «ազգային
հաւատք» վրայ:

Ունեցողք, որ վստիաք էին մինչև
իսկ հեռաւոր թաղերէ, իրենց հիացումը
կը յայտնեն, և ի ներկայից ոմանք կը
խնդրեն մենէ հրապարակաւ թարգման
կտնդիլ իրենց շնորհակալու պայմանց
որովհետև, կըսեն, լսեցինք, ուսանք և
ղգածուեցանք:

Լուսինեան Սրբազան վաղը, երեկոյան
ժամը 9 1/2, դարձեալ ի նոյն եկեղեցի պի-
տի խօսի մի քարոզ սրայ նիւթը պիտի լինի
եղեր «Ազգային յոյս»:

Ուրախ եմք յոյս որ Ն. Սրբազնութիւնը
կը խօսի այնպիսի առարկայից վրայ, որք
կը հրահանդէն ժողովրդեան զգացումնե-
րն և կը պատրաստեն զնորս սիրտեր:

ԳԵՐ . ԵՂԻՇԷ Վ . ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Գում—Գաբուի Դուրսի Ս. Թա-
րութիւն եկեղեցւոյ քարոզիչ Դեր. Տ.
Եղիշէ վարդ. Այվաղեան, Մեծ-Պա-
հոյ կիրակի երեկոյներն յաջորդա-
բար պիտի խօսի «Առաքելութեան և
իւր չորս դիւանոր մասանց, Խոհե-
մութեան, Արիւթեան, Ժուժկալու-
թեան, Արդարութեան» վրայ: Ուրե-
մն վաղ երեկոյին քարոզութեան բա-
րոյալից և օգտակար նիւթն է Խոհե-
մութիւն:

ԳԱՂՈՒԹԻ

Դ ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Թէոքոփոյում . Կ. Այվաղեանին իւր
նոր նկարները հանդէս է հանել: Այդ-
տեղ հաւաքուած, դրած են երևելի նկար-
չի հինգ նոր նկարները: Նրանցից ամե-
նից մեծը Յունաստանի անկախութեան
պատերազմում յայտնի հերոսի, ծովակալ
Կոնստանդին Կանարիոսին է, որը նկարած
է այն դէպքում, երբ նա հրդեհ է՝ ձգում
թրքական ծովակալի նաւը, մնացած չը-
կարները նոյնպէս պատմական բովանդա-
կութիւն ունին: Այդ պատկերները մի
քանի օրից կուղարկուին Պետերպոլք,
ուր ինքը նկարիչը մեկնի յունական վեր-
ջին:

Կարծիք մեզ դրում են, որ այս տա-
րի ձմեռը այնտեղ շատ խիստ է, ցուրտը
հասնում է մինչև 28 աստիճանի (Ռէսմիւր)

վաճառականները շատ գանգատում են
առետուր չը լինելու համար:

— Հաստատ աղբիւրներից լսել ենք և
ուրախութեամբ հաղորդում ենք, որ Թիֆ-
լիզի «Հայոց բարեգործական ընկերու-
թեան» վարչութիւնը ուշադրութիւն է
դարձրել Թիֆլիզի ողորմելի դրութեան
մէջ եղած ծխական ուսումնարանների վրա
և կամենում է իւր գործունէութիւնը ըս-
կընել դոցա օգնելով: Յիրաւի, ինչ կարիք
կայ գործը հեռու տեղերում պտտել կամ
նորանոր կարիքներ հնարել, երբ որ մեր
ծխական ուսումնարանները, մեր որդւոց
բաւարարութեան և բախտաբերութեան օ-
րորոցները մեր աչքի առջև կանգնած են
իրեն ամենատեսալի պատկերներ կարօ-
տութեան: Ընկերութեանց վարչութեան
կողմից այսպիսի նպատակայարմար գոր-
ծունէութեան սկզբնաւորութիւնը մեզ
հաստատում է մեր յոյսի մէջ: որ այս
ընկերութիւնը ազգին մեծ ամեն օգուտներ
կը բերէ և ազգն էլ իւր կողմից ոչինչ չի
խնայիլ ընկերութեանը օգնելու և նորա
յարատեւութեան համար հոգալու:

— Փետրվարի 2ին Ներսիսեան ուսում-
նարանը կատարեց Ս. Ղեւոնդեանց և
Վարդանանց հանդէսը հին Ներսիսեան
ուսումնարանի դահլիճում: Պատարագից
յետոյ աշակերտները և ժողովուրդները
դիմեցին դահլիճ, ուր մի քանի աշակերտ-
ներ կարդացին ոտանաւորներ և արձակ
գրութեան: Միջոցներին երգեցիլ խում-
բը երգեց ազգային երգեր: առանձին եր-
գեցին և երկու աշակերտներ հանդիսին
վերաբերեալ երգեր:

ՊԱՐԱՅԱՆԳԻՍ

Անցեալ իրիկուն ի պատիւ Ռաժվիլ իշ-
խանին Գերմանիոյ դեսպանատան մէջ ար-
ուած պարահանդէսին ներկայ դնուած
են հետեւեալ նշանաւոր ազգայինները՝
Բարձր. Արապաճ Բաշալ, Վսեմ. Սարգիս
Այէյ Վսեմ. Վահան, Վսեմ. Թարսիսեան պէյ
Տատեան, Վսեմ. Թալիս Էֆէնտի Գաղաթ-
եան, Վսեմ. Ապրո Էֆ. Վսեմ. Յ. Նուրեան
Նշան Էֆ. Վսեմ. Յ. Չամլի Էֆ. Վսեմ.
Սէֆերեան, Վսեմ. Օնիկի պէյ Մըսթըֆեան,
Վսեմ. Պետրոս Էֆէնտի Գաղաթեան,
Վսեմ. Յ. Եւստոֆեան Էֆ. Մեծ. Իլիաս Էֆ.
Չայեան. Ազնու. Տիգրան պէյ Յ. Տատեան,
Ազնու. Ղեւոն պէյ Գաղաթեան, Մեծ.
Միսոս Զերադ Էֆ. և Ազնու. Օրիորդը
Ազարեան:

Շ Ն Ո Ր Հ Ա Կ Ա Լ Ի Ք

Կը փութամք մեր ջերմ շնորհակա-
լիքն յայտնել մեր երկու աղնիւ
պաշտօնակցաց, Մանգու մէի—Էֆ-
քեար և Թէրեմեմնը—Էֆքեարի,
որք բարեհաճեցան Լոյս Գաւառա-
կան Թերթի հրատարակութիւնը բա-
ցատրել:

Կարծող ալ գտնուել է սակայն
որ նոյն հրատարակութեան ձեռնար-
կեր մէք եղեր լուի մեր անձնական շա-
հուն համար:

Եթէ այդպէս լսի լինէր, չեմք գի-
տեր թէ մեր նոյն ձեռնարկութեան
ինչ վնաս կը ծագի եղեր հասարա-
կաց:

ՊԱՅՄԱՆՔ

Նամակ կամ ո եւ գրութիւն
պէտք է ուղղել Առ Մ. Գալիա-
մանեան Կ. պոլիս, Չագմագըրաւ,
Սիւմպիւլի խան քիւ 47,
Տեսեւեան տարանը:

Ծանուցման տող մէկ անգամի
համար 5 դր. 2 անգամի համար
2 դր. է, իսկ անելի անգամնե-
րու հոգն տարկուելու
կ'ըլլայ

Ահաւասիկ այս կէտն է զոր չեմք
կրնար հասկնալ:

Ամեն ձեռնարկութիւն նիւթական
և կամ բարոյական շահու մը համար
կը լինի:

Բաժն չեմք և չեմք կրնար ըսել
թէ մեք շահ չեմք ակնկալել մեր
ձեռնարկութեան:

Պիտի ապրիմք, և մեր արդար ի-
րաւունքն է որ մեր աշխատութեան
փոխարէն շահ ակնկալեմք անշուշտ
ապրելու համար, որովհետև մեր աշ-
խատութիւն մեր միակ դրամագլու-
խն է:

Կայ եթէ բան մը, զոր կրնամք
պարծանք յիշել, այն ալ սա է թէ
մեր աշխատութիւն նուիրած եմք հա-
սարակաց օգուտին, և մեր մասնաւոր
շահը կորսնեմք միշտ ընդհանուր շա-
հուն մէջ:

Եւ ասով միթէ անիրաւութիւն չը-
րած կը լինիմք... Ո՛վ կըսէ թէ
մեք հովով կ'ապրիմք, ծախքեր չու-
նիմք և մեր ձեռնարկութիւն առանց
ծախուց կը դառնայ:

Ինչ մեծ բան. տարին իւրաքան-
չիւր դաւառական բաժանորդի 52
թերթ տալով պիտի ստանանք 40 դրոյ
որուն մէջն է ապագութեան, թուղ-
թի. փուլի, փոսթայի, ցրուիչի սեն-
եակի, և ըն, և ըն, ծախքը:

300 բաժանորդով հաղիւ կրնամք
գոյնել մեր տարեկան ծախքն ի մասին
հրատարակութեան:

Գէշ չեն ըներ աղնիւ թնամիք և նա-
խանձորդք եթէ քիչ մ'ալ խղճմունս
քով դատեն և մեր աշտը մէջ փուշ
տեսնելու եղած ատենին, չմոռնան
դիտել իրենց աչքը...

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՑԹ

Յառաջիկայ չորեքշաբթի գիշեր
ինպատ խիզախու Ուսումնասիրաց
Ընկերութեան թատերական մի շքեղ
ներկայացում պիտի տրուի Օսմանեան
թատրոնն, ի Շահադատէ պալէ, Վէշ-
նէճիլէր:

Խաղն է «Չաղացպանին աղիկը»:
Երեսոյ «Համեմատութեան վարձատ-
րութիւնը» անուն խիստ ծիծաղաշարժ
դաւելտ մ'ալ պիտի ներկայանայ:

Կը հրաւիրեմք բարոյասէր և կրթա-
սէր ազգայիններն որ նոյն գիշեր ներ-
կայ գտնուելով փութան քաջաբերել
յիշեալ ընկերութիւնն, որ արժանի է
խրախուսանաց:

Ա Ձ Դ

Կը ծանուցանեմք մեր աղնիւ ընթեր-
ցողաց թէ յառաջիկայ շաբաթ օրուն
պիտի սկսիմք հրատարակել դարձեալ
Մեծ. Տօք. Յ. Մայիզեան Էֆ. ի
բժշկական յօդուածները, զորոն ճա-
նապարհորդութեան պատճառաւ ընդ-
հատած էր:

ԼՐԱԳՐԱՅ ՍԿՁԲՈՒՆԻՔԸ

Մեք չպիտի խօսիմք ընդհանրապէս բոլոր լրագրաց ոկղբունքին վրայ, որոցմէ իւրաքանչիւրը կը փոխէ յաճախ և կը փոփոխէ պէտքերստած ատեն, ինչպէս կը փոխէ մարդ իւր շապիկն, երբ աղտոտի, այլ պիտի խօսիմք սա կէտին վրայ թէ հասարակաց կարծիքը՝ որ լրագրաց հրատարակութիւններէ պիտի առաջնորդուի, մէկէն միւս կողմ, հիւսիսէն հարաւ, արեւմուտքէն արեւելք, ձախէն աջ, վերջապէս՝ Պօլսոյ կլիմային նման փոփոխութեան ենթակայ և հետեւաբար դժուար կը լինի որոշապէս գիտնալ հասկնալու համար թէ հասարակաց կարծիքն ինչ է և որ կողմ կը դառնայ և ինչպէս փոխուի :

Զխօսինք առանց վախտի : Առ ձեռքդ վերջին տարուան լրագրիւններն, և եթէ ունիս համբերութիւն, բարդատէ դանոնք իրարու հետ և պիտի տեսնես որ այսօրուան գովածներն միւս պարսաւած, բարձրացուցածներն դժուար ինչուցած, պանծացուցածներն արհամարհած, պաշտածներն անարդար և այսպէս հակասութենէ ի հակասութիւն դըրած են :

Այս է գրեթէ վերջին տարուան հայ—լրագրաց պարունակութեան բովանդակութիւնը :

Լրագրաց սոյն յեղեղով ընթացքն առանց հետեւանքի մնացած չէ :

Էրադիր 1860էն մինչև 1870 հրատարակին վրայ մեծ աղքեցութիւն ունէին, հասարակաց կածիք կը գոյացնէին, կառաջնորդէին և ամեն մարդ հարուստ և ուսեալ, եկեղեցական և աշխարհական կանխածէին լրագրութեան և կողուչանային որ մի գուցէ իրենց անունը Մեղուին և կամ ուրիշ լրագրի մէջ անցնի : Բայց հիմա այնպէս չէ, հայ—լրագրութիւնն այժմ այնքան ինկած է, որ ոչ նորա գովաւորին և ոչ ալ պարսաւին կարեւորութիւն տուող կը գտնուի :

Ինչու. — որովհետեւ հայ—լրագրութիւնն ինկած է, որովհետեւ իր պատկառանքն և աղքեցութիւնը կորսելած է, և որովհետեւ սկզբունք չունի :

Ինչ կըսէր անցեալ օր մի անձ, որ պիտի առաւելութեան համար հայերէն լրագիր կարդամ, եթէ վիճաբանութիւն ըսես անձնականութիւն և հայհոյութիւն կը հասկնան, վըցում ըսես, իրենց գովել և միւսները պարսաւել կը հասկնան և եթէ սկզբունք ըսես, գրեթէ բնաւ ունին : Ուստի ինչ ընեմ հայերէն լրագրին, որ զիս չի գոհացնել զամբարանկանս ալ խանգարելու կը ծառայէ, և կ'աւելցնէր փոխանակ հայերէն լրագիր կարդալու և անոնց մէջ անձնական ամուլ վէճեր, անտեղի թշնամանք, հայհոյութիւն, և անհամ, լղրճուկ և պաղածաղուր բամբասանքներ տեսնէ և դաղափառներս աւելու, կը կարդամ օգտակար գիրքեր :

Կըսէինք թէ հայ—լրագրութիւնն ինկած է, ...

Մեր կողմէ յիշելու աւագատանութիւն մը չէ, լուրջ և հասկացող անձանց կարծիքն է, զոր կը ներկայեմք ոչ թէ հայ—լրագրութեան կշտամբանք ուղղելու, այլ նորա թերութիւններն հետզհետէ ուղղուելու և զայն արժանաւոր դիւրի մը վերածեալ տեսնելու փափաքանօք, որ մեր միակ նպատակն է, և որոյ հա-

մար փոխադարձ զոհողութիւն և ջանք հարկաւոր է :

Թէ ինչ միջոցներով կրնայ հայ—լրագրութիւնն իր այս անկեալ վիճակէն բարձրանալ, արժանաւոր դիրք և աղքեցութիւն ունենալ, ընդհանրապէս օգտակար ըլլալ և իր կշտան պատասխանել, այս մասին մեր կարծիքն այն է թէ նախ պէտք է որ խմբագիրը միանան, խորհուրդ ընեն և համաձայնութիւն գոյացնեն իրենց մէջ :

Մեր կառավարիմք անկեղծաբար որ ի խորհուրդ կոչելու նախաձեռնութիւնն ստանձնէ Մասիսի խմբագրապետ Մեծ. Իսթիւճեան էֆէնտին, որ հայ—խմբագրաց դասուն մէջ երկցագոյնն է :

Աւելորդ կը համարեմք այսպիսի գումարման մը օգուտները բացատրել որ պիտի տեսնուի արգեամբ, և Աղքէն ալ գոհ պիտի լինի ընդհանրապէս :

Հասարակաց կարծեաց, պատմութեան և ապագայի մեղադրանքն գոնէ աղտո մնալու համար շատ հարկաւոր է մի այսպիսի միջոց և մեք կը յուսամք վստահաբար թէ իսթիւճեան էֆէնտի դիւրով գործին կարեւորութիւնը, կը փութայ ի խորհուրդ հրաւիրել համայն Հայ Խմբագիրները :

ԹՇՆԱՄԱՆԵԼԻ ԲՆԱԴԱՍՏԵԼ ԶԵ

Տեղական մամուլ մէկուն մէջ անցեալ շաբաթ օր վրոյր ստորագրութեամբ յօդուած մը տեսնուեցաւ, որ իբր թէ ընդադատել կը փորձէր Լոյս Գաւառական թերթը :

Ստուգել կը փափաքէինք և կը փափաքեմք լուրջ և օրինաւոր ընտադատութիւններ տեսնել, որ ամեն կարգի ձեռնարկութիւններ ուղղելու միակ բանաւոր միջոց է : սակայն երբ կը տեսնեմք վրոյրն նման գրեցակներ որ ընտադատութիւնն ըսելով լուստներ տեղալ, տմարդի յարձակումներ ընել, բոլորովին սուտ ու սխալ և քմահաճ դատողութիւններն ընել և մէկ խօսքով գրականութեան պաշտպանութիւնը դեր կատարել կը հասկնան, իրաւունք ունինք բնաւ չպատասխանելու :

Միայն հարկ կը համարեմք յայտարարել թէ Լոյսի 219 թուով առէ Հայոցն մեծատունն և Արայ ստորագրութեամբ հրատարակեալ ընտիր բանաստեղծութեան հեղինակն ոչ եկեղեցական է և ոչ եպիսկոպոս, այլ մի տաղանդաւոր և համակրելի հոնրածանօթ երկտասարդ է, որոյ գրուածներն և անախօսութիւններն ժողովրդեան ուսեալ մասը միշտ մեծ հաճութեամբ ըսած ու կարդացած է, և դեռ կը փութաքի ըսել և կարդալ յաճախ :

Գալով յիշեալ բանաստեղծութեան, մասնաւոր կերպով և նպատակաւ մէկու մը համար գրուած և հրատարակուած չէ, այլ, ինչպէս խիստ լաւ գնահատած էր Մասիս, աղգային մեծատանց շապուկութեան և առ Աղքէն անտարբերութեան և եթ կը վերաբերէր :

Նաեւ երբ վրոյրն նման գրեցակներ կամ բնաւ չհասկնալով և կամ շողորթութեամբ նպատակաւ այս կամ այն անձին վերագրեալ կը հռչակեն և մի տաղանդաւոր բարձրատիճան եպիսկոպոս նոյն բանաստեղծութեան իբր հեղինակ ենթագրելով նորա պատուոյն դէմ յանդիման թշնամական

յարձակումներ կ'ընեն, չեմք կրնար զսպել մեր վիշտն և չը ցաւել անոնց վրայ՝ որ գրելը բրիչ կարծելով հըրապարակ կը նետուին :

ՈՒՍՈՒՑՁԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Հայոց Ընդհանուր Ուսուցչական Ժողովի համար ընտրուած կարգադրիչ յանձնաժողովը 1884 ամի դեկ. 19ին արժանացաւ ստանալու ամենայն Հայոց վեհապետ Կաթողիկոսից հաստատութեան կոնդակ, և այսու պատիւ ունի յայտնել ի գիտութիւն աղբիւր և մասնաւորապէս ուսումնարանական վարչութեանց :

1. Ընդհանուր Ուսուցչական Ժողովը կը բացուի 1882 ամի օգոստոսի 20 ին և կը տևէ մինչև սեպտեմբերի 15ը :

2. Այդ ժողովին կը մասնակցեն ա. մեն տեղի հայ ուսուցիչները :

3. Ժողովի զբաղմանքները բաղկացած կը լինեն տեսական և գործնական մասերից :

ա) Տեսական մասի մէջ կը մտնեն հայոց ծխական և միջնակարգ դպրոցները համար կաղմուած ծրագրիւնները, բանաւոր զեկուցումները և յօդուածները ընթերցելու :

բ) Գործնական մասի մէջ կը մտնեն դասեր, որ կ'աւանդուին յատկապէս այդ նպատակի համար կաղմուած օրինակելի դպրոցի մէջ :

4. Իւրաքանչիւր ք, որ կը ցանկանայ Ուսուցչական Ժողովի մէջ խօսել կամ կարդալ որոշուած նպատակին համապատասխան օր և է ինքիւ վերաբերութեամբ, պարտաւոր կը լինի ուղարկել կարգադրիչ յանձնաժողովին իւր գրուած կամ բերանացի խօսելիքի ամիսի բովանդակութիւնը անշուշտ մինչև օգոստոսի մէկը, որից յետոյ այլ ևս ոչինչ գրուած չի ընդունուի ոչ մի խնդրի վերաբերութեամբ :

5. Ժողովի մէջ ընտադատութեան կ'ենթարկուին միայն այն խնդիրները, որոյ մասին առաջուց կարգադրութիւն տրուած կը լինի :

Ամենայն հայոց վեհապետ Կաթողիկոսը բարեհաճել էր հրամայել, որ բոլոր թերթերի հայաբնակ քաղաքներ ի կարողաւոր եկեղեցիք քսանական ուսուցիչ և գիւղերի կարողաւոր եկեղեցիք հինգ-հինգ ուսուցիչ վճարեն յօդուած Ընդհանուր Ուսուցչական Ժողովի, որ կայանալու է Թիֆլիզում : Կարգադրիչ յանձնաժողովը եկեղեցիներէ պատելիք դուստրը համեմատելով իւր անելիք ծախսերի հետ, այն եղբակացութեան է եկել որ յիշեալ դուստրը հաղիւ թէ բաւական լինի ծախսերը ծածկելու համար : Այդ պատճառով յանձնաժողովը, բացի իւր գործ ղեկիք մասնաւոր միջոցներէ, դիմում է և աղբիւր օգնել նրան նախապատուութեամբ, մասնաւոր բարոյական պարտք է դրվում ամեն տեղի հոգաբարձութեանց, տեսուչներին և ուսուցիչներին վերայ չը ընալ աշխատել նիւթապէս նպաստելու յանձնաժողովին :

(Ուղղիչ է ընդ խիականին) : Միշտ քարտուղար Աբիսողոս Թադևոսեան :

ՄԵԼՈՒ—ՉԱՍՏԱՍՆԻ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԹԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Արարատեան Մայր Աթոռ Սուրբ Սինօն կը տեղեկագրէ առ Աղգ. Պատրիարքարանս թէ Երեւանայ նահանգէն Գալաբաղեացի դաւաճի Զորատեղ գիւղացի

Ամիրզատ Մնացականեան աղգային տասն տարիներէ հետէ բացակայ կը մնայ իւր ընտանիքէն : Յիշեալ քաղաքանայ սեաւ մաղերով և սեաւ մօրուով, միջակ հասակաւ անձ մ'է, և որոյ երեսին վրայ սպիտակ ընկեր ևս կը գտնուին :

Նմանապէս Սուրբ Սինօն կը յայտագրէ թէ վրաստանի Ելիսաւեանայօլ քաղաքացի Բաղապա Ղահրամանեան աղգայինն ութ տարիէ ի վեր անխնամ թողած է իւր ընտանիքն : Յիշեալ երեսուն մէկ ամեայ, միջակ հասակաւ, նիհար և դանդաղ մաղերով անձ մ'է, և արհեստն է դերձակութիւն :

Աղգ. Պատրիարքարանս ներկայ յայտաւորութեամբ կը խնդրէ բոլոր վիճակային Գեր. Առաջնորդներէն և Առաջ. Տեղապահներէն և բարեպաշտ աղգայիններէն որ չնորհ ընեն, եթէ գիտեն վերջիշեալ աղգայնոց ուր գտնուեն փութալ տեղեկագրել առ Աղգ. Պատրիարքարան, ի միւս խիթարութիւն նոցա թշուառ ընտանեաց և զաւակաց :

16 Փետրվար 1882
Ի Պատրիարքարանի Հայոց
Կ. Պօլսոյ :

ԲԺՇԿԱԿԱՆ

ՍԵՌԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ

ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆՔ

Աշակերտեաց սեռական անդամներ իւր այս և այն անկանոն գրգռմանց վատ հետեւանքներն ուշադրութիւն դարձած է նոյն բժ. Գաստը վերջ յիշած իւր գրոտածի մէջ (1) :

Այնպիսի գրգռմանց պատճառ մի կողմից թէ և կարող են համարուիլ դասաններում երկար և անկանոն նստելը, նստատեղի կողմերի տաքանալը : ուղեղին աշխատեցնել և ձանձաւացնելը (անկանոն, անմարս դաղափառներով նորաւ անաղաղութեան գրգռիչ նիւթ չ'տալով), վորի խցանքը (փակութիւնը) — որից կարող է յառաջ գալ արեան յորդ հոսումն դէպի սեռական անդամները : Մանաւոր մեղադրում են այդ պատճառներով գիշերօթիկ տղայոց ուսումնարանները և օրիորդաց պանսիօնները :

Միւս կողմից, պէտք է խոստովանել նախ որ ճիշդ վիճակագրական թուեր չունենք այդ պատճառների մասին, երկրորդ՝ որ եթէ սովորական շրջակայեաց դիտողութեանց նայելու լինինք, այն ժամանակ դուցէ այդ հարցի մէջ ուսումնարանին այնքան չմեղադրենք, այլ գիտաւոր դերը տանք շրջապատող կեանքի վրայ օրինակներ :

Եւ իրաւի, եթէ մի ժողովուրդ բարոյապէս ստոր գրութեան մէջ դեռնելով աղգերով է չընապատուած, իւր մէջ երկու սեռերի անբնական, անկանոն և անհասարակ ընտանեկան լինիք բարքը ապականել է — միթէ այդ ապականութիւնը բնականաբար չի փոխադրվի վրայի շատ և ուսումնարանին, եթէ մեր գերդաստաններ ի մէջ ամենեւին ուղջ չեն դարձնում թէ ինչ բան կարելի է խօսել և կատարել երախայից մօտ, ինչ բան մեղք է անգամ երախայի ականջը հասցնել, եթէ մեր գերդաստաններ ի մէջ սովորութիւն չէ դաւել երախաների և պատանիների ննջարանները առանձին յարմարաւոր կերպով կարգաւորելու, խուսափելով դանդաւ տաքացնող և գրգռող անկողիններից քուրօիններից այլ սովորաբար նոցա ընտանեկան ամուսնացեալների ննջարաններում իրար մօտ վեր թափած. — միթէ

պատանիք այդպիսի գերազանցանքներին վատ օրինակներ չպիտի դուրս տանեն և ուսումնարանին հաղորդեն:

Եթէ մի ժողովուրդի սեռական օրինաւոր յարաբերութեանց անբաւարար և անյարմար դասաւորվելուց նոյն իսկ հասակաւորք անդամ չըլլալստեղծութեան չամաչելով մարդկանցից ձգտում են ուսումնարաններին 12—13 տարեկան տղայք որսալ իւրեանց վտառաւորութեան համար, — եթէ վերջապէս մի ժողովուրդի հասարակ խօսակցութիւնն անդամ սեռական անդամներին վերաբերեալ «լիւշոյներով» և բացառականութիւններով լինէ և, որ երախտն ամեն բոլոր լըսում է և ինքն էլ դործածում նոյն խօսքերը, միթէ-սոյնահետեւ որ և իցէ իրաւունք կ'ընայ միայն ուսումնարանին մեղադրելու...

Թէ առհասարակ արուագիտութիւնը ինչ կերպ կարող է յառաջ գալ կենդանեաց և մարդոց ցեղերում, թէ ինչ հետեանքներ կարող է ունենալ ուսումնարանի աշակերտաց մէջ այդ հետեանքները կազմուածքի (սեռական անդամ) արտաքին փոփոխութիւններից են, թէ դեռահաս աշակերտեց ընդհանրականութիւնը խախտելուց, — թէ «օնանակութիւնը» երբ կարող է այն զարհուրելի հետեանքներին հասնել, որք նկարագրելուում են երբեմն մեծ անդաշտութեամբ զանազան ժողովուրդական դրոշմերի մէջ, — այս հարցերի մանրամասն լինելու արեւմտեան տետրակի բաներ են և այստեղ այդ մասին երկարել անարմար է: Միայն աւելորդ չլինել, հետեւելով Ֆիլիսոփի բերել հետեւեալ աշակերտութիւն օրինակաց նկարագրում:

Ընդհանրապէս շատ և շատ հոգսերի կարօտ է օրինորդայ այն ժամանակը, երբ նոր, առաջին անգամը, պիտի երևին նոցա «ամականները» (լուսինը): Այդ միջոցում հաս թէ դերդաստանը և թէ ուսումնարանը խոհեմ, հասկացող մայրերի և վերակացուհիների ձեռքով մատակարարուած փորձական խորհրդով և առողջապահական խրատներով (մանական դժուարութիւնները ընդհանուր վանական շարժումը մի երկու անգամ) պէտք է օգնեն խեղճ օրինորդներին, վերջինքս այդ միջոցին ներքին մութ զգացմանց տակ երկակայ են զանազան գայթակղութեանց:

Ահա այդ կարճ միջոցի առանձին հոգատարութիւնը կարող է բարեբաղդ և աղմուկաբոյ հետեանքներ ունենալ օրինորդայ կըլթութեան մէջ և ժողովուրդի հաւատարմութիւնը դէպի աղջկանց ուսումը շատ և շատ աւելացնել:

Այն դէպքերում, երբ օնանակաւորութիւնը աշակերտեց մէջ յառաջ է դալիս ուսումնարաններից, այսինքն ընկերների վատ օրինակից ու վարժապետաց անուշադրութիւնից, — այդ անպատեհութեան յառաջն առնելու համար կարճաժամ կերպով բերենք այստեղ հետեւեալ խրատներն ևս: Օգուտ քաղելով մասամբ Բագինըստ: «Ուրուամարանական առողջապահութիւն» վերնագրով գրքից:

Աշակերտները դաստասն մէջ երբէք չպէտք է իրարու շատ սեղմուած նստին: Գասաւանդութիւնը չպէտք է լինի ձանձրացնող և թմրացնող, այն աշակերտները, որոնք յօրանջել ըսկըսում են, պէտք է իսկոյն ուսուցչի ուշադրութիւնը իրանց վերայ դարձնեն:

— Նոցա կանգնացնել, նոցա հետ խօսիլ և չիլ. եթէ շատերի վերայ ձանձրութիւն նկատուում է, իսկոյն ընդհատել մի 2 րոպեով դասախօսութիւնը թիթ և մարմնամարզութեամբ:

Ամառ ժամանակ, ուր գետ կայ, աշակերտները կանոնաւոր հսկողութեան տակ պէտք է շաբաթը դէթ մի 2 անգամ սառը ջրում լուացուին և լողալ սովորեն:

Ուսումնարանների վերակացուն իւր համար անպատուութիւն չպէտք է համարէ, այլ՝ ընդհակառակը իւր իսկական պարտ՝ հսկել «արտաքին» պատահած հանգամանքներին, որ երկու աշակերտ միասին փակ արտաքին չմտնեն և չվարժապետները պիտի պահանջեն, որ դասի ժամանակ դուրս դնացող աշակերտը շատ շուտով վերադառնայ:

Ահա մեծագույն, աղեղ և խայտառակ յիշոցների դործածումը աշակերտաց մէջ իւրաքանչիւր վարժապետ պիտի աշխատի արմատախիլ անել իրեւնչան վերի աստիճանի գուհակութեան: Այնպիսի աշակերտը, որ չնայելով կրկնակի աղգարարութեանց չի դուրսնում, և միևնոյն ժամանակ «գայթակղեցողից» է իւր վատ օրինակով օնանակութեան սովորութեամբ, պէտք է վերջապէս հեռացուի ուսումնարանից:

Օնանակութեան տարածման առաջն առնելու համար մանաւանդ շատ ուշադիր պէտք է լինեն «պանսիօն» կառավարողները, չափից դուրս «գրգռիչ» կերակուր (համեմդէնք) չմատակարարեն, աշակերտաց փոխաշրին ուշք դարձնեն, որ նոքս սեռական անդամները չդրուեն, մարմնութիւն պահանջուի ամեն քաւարիփում, պէտք է խելացի կերպով զգուշացնեն աշակերտներին այն վիպատանութիւններից որ, կասեա թէ՛ գրվում են՝ մարդկանց երեւակայութիւնը և սեռական բնադրութիւնը բաւելորդ կերպով զարթեցնելու համար... Ահա՛ այսպիսի խրատներն ո՛ր ուշադրութիւն դարձուի դաստիարակութեան դործի մէջ դեկավարութիւն վերցնողների կողմից, էլ չի պիտի կրկնուին այն այլանդակ և անպատմելի երեւոյթները, օրինակ՝ Լադարեանց ճեմարանի պանսիօնում, թիֆլիզի գիմնազիօնի պանսիօնում, իգականի նստիտուտում, էլ չի ածնայ նախկին ուսումնարանում, Ներսիսեան դպրոցում: Այդ զարհուրելի երեւոյթների պատմութեանց հիման վերայ մարդ պիտի կարծէ թէ՛ նոյն իսկ ուսումնարանը իրանք երբեմն աշխատում էին այդ հաստատութիւնը սեռական մարմնութեանց բուն շինել և էպիդէմիա տարածել ժողովուրդի մէջ, վերադարձնելով ժողովուրդին կրկնապատկուած այն, ինչ որ մասամբ նորանից փոխ էր առնում ուսումնարանը — ցաւալի փոխադարձութիւն:

Ի թիւս Աւետիս Բագինեան

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

ՄԱՆՁՆԱԲՈՒՆ ՆԱՄԱԿ ՄԸ

Մանչեթերի երեւելի աղջայիններէն մին այս օրերս նամակ մը գրած է մեզ, որուն մէջ խել մը հօգի էն ետքը հետեւեալը կը գրէ.

«Բարեկամ, ինչ փակեր կեցեր ես Պօլիս, կը տըքս ու կը տըքնէս. տաւտակէն թուգ քաղել ուղեւոր կը նը-

մանի. ինչո՞ւ հոս չես գար: Գաստեանես ինչ երկիր, ինչ յառաջադիմութիւն, ինչ առեւտրական շարժում: Բարեկամ, քեզի փոքրիկ դաշափար մը տալու համար օրինակ մը պիտի ցուցնեմ, թէ և քիչ մը աղտոտ՝ բայց զգալի: Երեւակայէ անգամ մը թէ Մանչեթեր քաղաքին այս տարուան «լաղըմը» քանակաւ հազար անգղիական ոտկոյ ծախուեցաւ. ալ հասկըցիր թէ այս մարդիկ ինչերէ օգուտ կը հանեն»:

Նամակին մնացած մասը հոգ չըրի կարդալ. յանկարծ լոյս մը ծագեր էր մտքիս մէջ. ուստի գրիչը ձեռքս առնելուս պէս սկսայ պատասխանել.

«Սիրելի բարեկամ. վերջին նամակդ մեծ, շատ մեծ ձեռնարկութեան մը դաշափարը ծնաւ մտքիս մէջ. եթէ այս անգամ ալ միլիոններու տէր չըլլանք, ալ ըլլալիք չունինք: Մանչեթերի քանակաւ հազար լիւրայի ծախուած լաղը սաստիկ ուշադրութիւնս դրաւեց: Զըլար որ հոսկէ ամեն շոգեհաւի քանի մը հազար վառելի հոգ դրկեմ. ետքէն հարկ ըլլայ նէ յատուկ շոգեհաւներ կը վարձենք, ինչպէս որ մեծ յոյս ունիմ այս մասին: Գիտես որ հոս ամեն կողմ կայ և ինչ լաղըմներ: Ա. քաղաքի մէջ մի քանի, Պալատի մէջ մի քանի թէ Գաստեալայինը որ երեսի վրայ կ'երթայ: Ասոնցմէ զատ առ ձեռն տէփօղիթօներ ալ ունինք. օրինակի համար Օսմանիէնը և Ենիճամիէնը և այլն: Բարեկամ, քանի կը մտածեմ դործին յաջողութիւնը խելքս կը տանի. այնպիսի ապրանք մը որ հոս ձրէ է, մեզի պէտք դարձած է և շատ անգամ հոս ստակ կուտան սր առնեն տանին. ինչ դիւրութիւններ, ինչ նպաստաւոր պարագաներ: Միայն դժուար կէտ մը կը տեսնեմ. այսինքն թէ արդեօք նախկինը Խոսեֆէ կ'ընէ. այս մասին քու տեղեկութեանցդ կ'սպասեմ հեռագրով. այո՛, եթէ հարկ ըլլայ հեռագրին թելը երկու երեք օրուան համար բռնէ, վասն զի դործը կ'արժէ: Ապրանքին յատկութեանը դաւով, տարակոյս չկայ թէ մերինը քիչ մը ստորին է, որովհետեւ մենք ձեզի պէս ամեն օր պէ՛տք է և բոլոր չէնք ուտել. սակայն այս ալ հոգի չըլլայ, վասն զի յատկութեանէն կ'որսնցուցածնիս քանակութեանէն կ'անք շահիլ:

Վերջին խրատ մ'ալ: Գիտես որ Անգղիացիները չարածնի են. մենէ օխան հինգ դուրուշի բամպակ կ'առնեն և օխան յիսուս դուրուշի մեզ կը դարձնեն. աչքը բաց, չըլլայ որ մեր ապրանքին օխան ալ քսան փարայի առնեն և ետքէն քսան դուրուշի մեզի կ'ընեն. ինչ պիտի ընեն նէ թող հոն ընեն:

Պատասխանիդ անհամբեր սպասելով մնամ

ԲՆԱՌԲՆԱ

→→→→→

Ա. Ռ. Ա. Կ

Ժամանակաւ թագաւորին մէկը նոյն ատենի անուանի պատկերահանը իւր ներկայութեանը կը կանչէ և հրաման կընէ որ երեք օրուան մէջ ամենատեղ պատկեր մը գծէ, ըսպառնալով որ իր այս հրամանն եթէ ի դործ չընէ, գլուխը պիտի կտրել տայ:

Պատկերահանը խոնարհութեամբ դուրս կ'ելլայ, սակայն չարաչար կը տաքնապի, որովհետեւ պատկերա-

հանն իր բոլոր կենացը մէջ տեղ պատկեր դժած չէր երբէք:

Աշակերտը, որ քէլ օղլան կը կոչուի եղեր, վարպետին անհանգըստութեան պատճառն իմանալով՝ կ'ապահովէ թէ ինք կընայ ատոր ճարն հոգալ:

Երրորդ օրը աշակերտը կը խնդրէ վարպետէն որ զինքը թագաւորին ներկայացնէ. վարպետը կը հաւանի և թագաւորին կը ներկայացնէ զայն, որամենադեղեցիկ պատկեր մը կը մատուցանէ:

Թագաւորը կը զայրանայ և հրաման կընէ որ գլուխը կտրեն:

Աշակերտն առանց շուարեւու կընէ, կեցիք, տէր արքայ, ձեր սպառնալիքն ի դործ դնելու իրաւունք չունիք, որովհետեւ երեք օրը լրանալու տակաւին երկու ժամ կայ, և ես ատ երկու ժամուան մէջ ձեր հրամանն ի դործ քիտի դնեմ, միայն թէ կը խնդրեմ որ հրաման ընէք իսկոյն որպէսզի ամեն մարդ պայ և սոյն պատկերին վրայ, զոր պիտի կախեմ ձեր պալատին պատէն, իր դիտողութիւնը նշանակէ իւր ձեռքովը:

Թագաւորն հրաման կ'ընէ, կուգայ ամեն մարդ և խելքն հասնողը և չհասնողը մէյմէլ բան կը նշանակէ:

Այսպէս, երկու ժամուան մէջ, նոյն ամենադեղեցիկ պատկերն ամենատեղեղ բան մը կը ձեռնայ:

Արդ՝ երբ ամեն բան խաժամուծի ձեռք անցնի, կ'աւուրի, կը վատթարանայ և ամենադեղեցիկն ո՛ր և է առարկայ մը նոյն պատկերին նման ամենատեղեղ բան մը կը դառնայ:

ՎԱՀԱՆ

ՋԱԵՇԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

Խնդիր. — Նենին պապամ նենին: Գարուն. — Հէլեսա, հէլեսա, հէլեսա մուա, հէլեսա:

Մանկութիւն. — Թահնիլ է թօբիկ:

Հայրենիք. — Գաւաթ մը ջուրէն տօն, 10ը փարայ. բայց ձրի ալ տաւու ըլլայ, ընթերցասէր հասարակութիւնը կարելի է կարգաւոր համար վրայ փարայ ուղէ:

Մասիս. — Տէօշէկի չարափ ըլլալու չափ մեծցաւ. բանը մնաց ետեւանին. անոր ալ տեղը կարծենք թէ աղգասէր Մէմուլայը — Հավատիսը պիտի բռնէ:

Ճերիտէ. — Գոյնը դրսանը մոռցաւ:

Փաստաբան. — Փաստէ աւելի:

Բարենորոգում. — Լրագրաց համար շատ պէտք է:

ԹԻԿԱՐ

Շունտան պիր թիւթիւն վէր. —
— Բալլըք իտտէրսինիլ. —
— Էլիւլիք. —
— Բէք էյի, սուլուրուն. —
— Պու հանկը փապրիգանն արը. —
— Սահինի. —
— Եօգ. Հաղարեան վեր. —
— Հաղարեան եօգ, սիլէ Բամպուրճու օղլու վէրէիմ. —
— Եօգ խտէմէմ, Տէմիր դաբուլու վեր. —
— Օտա եօգ, սիլէ սրաստանպաս Սօսիտի վէրէիմ. —
— Այ Էֆէնտիմ, սիլտէ բում ֆապրիգալարնտան պաշգա թիւթին եօգ մը. —

